

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології, журналістики та
мистецтв

Кафедра культури і мистецтв

«ПОЕТИЧНА ШАФА» ЯК СУЧАСНЕ ЯВИЩЕ ВЗАЄМОДІЇ
ЛІТЕРАТУРНОГО ТА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

Виконала:

здобувачка 2 курсу, 08-211М групи
спеціальність 034 Культурологія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Культурологія
Мовчан Альона Ігорівна

Керівник:

докторка педагогічних наук,
професорка Лимаренко Л. І.

Рецензент: директор Херсонського
обласного центру народної творчості
Капелюшник В. В.

Івано-Франківськ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ ПРОЄКТУ «ПОЕТИЧНА ШАФА».....	7
1.1. Історичні передумови створення та етапи розвитку проєкту....	7
1.2. Концептуальні засади та ідейно-художнє наповнення проєкту.....	13
1.3 Книжкові видання як продовження ідеї проєкту.....	16
РОЗДІЛ 2. МУЗИКИ ТА ПОЕЗІЯ ЯК ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ НОВИХ ФОРМ МИСТЕЦЬКОГО ВИРАЗУ.....	19
2.1. Особливості синтезу літератури та музики, живопису та музики на прикладі проєкту.....	19
2.2 Вплив проєкту на молодіжну аудиторію та культурні практики.....	20
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОЄКТУ У МЕЖАХ СУЧАСНОЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ.....	24
3.1. Адаптація проєкту до умов повномасштабного вторгнення....	24
3.2. Роль літературного альманаху у формуванні мистецького спротиву.....	27
3.3. Подкаст як простір для висвітлення мистецького життя деокупованої Херсонщини.....	33
3.4. Значення проєкту для сучасного культурного процесу в Україні.....	45
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми

У сучасних умовах війни та соціальних трансформацій культура відіграє важливу роль у збереженні національної ідентичності, формуванні громадянського суспільства та його консолідації. Зростає значення локальних ініціатив, які поєднують різні види мистецтва та створюють простір для самовираження, взаємодії й підтримки. Одним із таких явищ є письменницько-музичний проєкт «Поетична шафа», що виник у Херсоні та об'єднав поетів, прозаїків, співаків і музикантів різних жанрів навколо спільної ідеї популяризації сучасного українського та безпосередньо херсонського мистецтва. Дослідження цього проєкту є актуальним, оскільки він відображає сучасні тенденції розвитку мистецьких практик в тому числі в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну, інтеграцію жанрів і формування нових культурних взаємодій у прифронтовому регіоні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами:

Робота виконана в рамках ініціативної наукової теми кафедри культури і мистецтв «Проєкт «Поетична шафа» як сучасне явище взаємодії літературного та музичного мистецтв».

Мета дослідження:

Метою дослідження є аналіз проєкту «Поетична шафа» як сучасного явища, яке відображає інтеграцію літератури та музики в культурному контексті, а також визначення його ролі в розвитку культурних практик і сучасного мистецтва.

Основні завдання:

1. Проаналізувати історію створення та концепцію проєкту "Поетична шафа".

2. Дослідити взаємодію літературних та музичних елементів у межах проєкту.

3. Визначити значення проєкту для сучасної культурної ситуації.

4. Вивчити вплив проєкту на молодіжну аудиторію та культурні практики.

5. Оцінити роль музики та поезії в створенні нових форм мистецьких виразів.

6. Розглянути особливості синтезу різних видів мистецтва (літератури та музики) через призму конкретних прикладів з проєкту.

Об'єкт дослідження:

Об'єктом дослідження є проєкт «Поетична шафа» як культурно-мистецьке явище, що поєднує поезію та музику.

Предмет дослідження:

Предметом дослідження є взаємодія поезії та музики в рамках проєкту «Поетична шафа», а також аналіз сучасних мистецьких практик, пов'язаних з цим проєктом.

Методи дослідження:

У процесі роботи використано такі методи дослідження:

- аналітичний – для опрацювання теоретичних джерел із культурології, теорії мистецьких практик, в т.ч. практик в умовах повномасштабного вторгнення;

- історико-культурний – для простеження становлення та еволюції проєкту «Поетична шафа»;

- порівняльний – аналіз діяльності всередині заходу, аналіз різних проєктів, які є продовженням «Поетичної шафи»;

- соціокультурний – аналіз впливу проєкту на жителів міста й області, молодіжну аудиторію та розвиток локальної культури;

- емпіричний метод (спостереження, інтерв'ю, аналіз досвіду та коментарів учасників) – для збору фактичного матеріалу та опису діяльності ініціативи.

Наукова новизна одержаних результатів:

Наукова новизна полягає у всебічному аналізі феномену «Поетичної шафи» як сучасного культурно-мистецького явища, що поєднує поезію, музику та інші види мистецтва у форматі відкритої творчої платформи. Уперше розглянуто «Поетичну шафу» як приклад синтезу мистецтв – літературного й музичного, музичного й художнього, що сприяє формуванню нових форм культурної комунікації в умовах мирного життя, воєнного та поствоєнного суспільства. Визначено її роль у становленні молодіжного мистецького середовища Херсонщини та у популяризації сучасної української поезії й музики серед широкої аудиторії.

Практичне значення одержаних результатів:

Результати дослідження можуть бути використані:

- у науково-дослідній роботі для подальшого поглиблення в тему, вивчення синтезу мистецтв та регіональних культурних ініціатив;
- у практичній діяльності – при організації подібних заходів, написання грантових заявок, розробці програм підтримки локальних проєктів і молодіжних творчих ініціатив;
- у громадській і просвітницькій діяльності, спрямованій на популяризацію української культури та розвиток регіональних мистецьких спільнот.

Апробація результатів дослідження:

Основні положення дослідження були апробовані під час організації та участі у письменницько-музичних заходах та фестивалях «Поетична шафа» й «Шафа!Фест», а також обговорювалися у творчих спільнотах і на тематичних зустрічах із митцями Херсона. Окремі

результати представлено у формі публікацій та виступів у межах культурних ініціатив, присвячених розвитку локального мистецького середовища. Практичні висновки підтверджено коментарями та реальними прикладами з діяльності учасників проєкту.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів, 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ ПРОЄКТУ «ПОЕТИЧНА ШАФА»

1.1. Історичні передумови створення та етапи розвитку проєкту

«Поетична шафа» – це письменницько-музичний захід у Херсоні, який проходить у кожен першу неділю місяця з вересня до травня у різних кафе міста. Він має на меті об'єднати поетів, прозаїків, вокалістів, бардів та рокерів. Є стартовим майданчиком для митців-початківців. Сприяє розвитку культурного руху та мистецтва в Херсоні й області.

Ідея проєкту виникла під час засідання літературної кав'ярні «ЛіTERRA», коли херсонська поетеса Вікторія Концева розповіла про те, що в Києві є кафе, в якому збираються митці, п'ють каву, сік або щось інше... А коли з'являється бажання – виходять до мікрофону та читають вірші. «А чому б не зробити таке нам?», – з цього питання почався новий етап мистецького життя Херсона.

Перша «Поетична шафа» відбулася 6 березня 2016 року у smart cafe «SHKAF». Захід був аншлаговим – двоповерховий заклад був заповнений. Проте, ніхто не слухав поетів. І вже на наступну зустріч в організаторів виникла ідея проводити поетичні батли й розігрувати між учасниками запрошення на двох на вистави до Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша, пізніше – і в кіно у ККЗ «Ювілейний». Тоді і поети більш ретельно готувались до виступу, та й з'являлись нові відвідувачі, хто підтримував авторів.

«Поетична шафа» подорожувала різними закладами Херсона. Безперечно, цей формат виявився цікавим, адже задавав певної динаміки і водночас знайомив завсідників із різними кафе та ресторанами центрального району міста. Та він був не ідейним рішенням, а радше адаптацією до наявних умов. Вдавалося домовлятися із закладами про

проведення заходу без оплати оренди, проте, приймаючи таку кількість людей (починали з 20, а в кращі роки кількість учасників сягала 150 за вечір), заклад не отримував очікуваного прибутку. Тому щоразу доводилось «переїжджати». Та майже всі річниці проходили у місці «народження» події – кафе «SHKAF».

24-го червня 2018 року відбувся перший захід влітку – письменницько-музичний фестиваль «Шафа!Фест». Він пройшов на локації просто неба – на артмайданчику «Urban CAD». Перший фестиваль тривав 12 годин – з 12:00 до 00:00. І це ще не враховуючи саунд-чеків... У межах події виступило 14 гуртів: «Happiness street», «Нефеншуй», «LinRock», «Матроси Криголама», «Under_Sight», «Меридіан 246», «Tape of memories», «WindMusic», «I.C.People», «Metameria», «Скіфи», «Сповідь», «Gladium» і «Старий Мотив». Також своєю творчістю поділилися 19 поетів та 4 вокалісти й барди. З того часу фестиваль відбувається кожного червня в останні вихідні до Дня Конституції та в серпні з нагоди Дня молоді [34]. У 2020-му році «Шафа!Фест» переїхав на набережну міста Херсона [32].

Щодо бюджету події. Всі заходи відбуваються з вільним входом. Найдорожча, власне перша, «Поетична шафа» коштувала 500 гривень на роздруківки фотографій та картин. За чимало речей вдавалося домовлятися безкоштовно, заряджаючи людей мистецькою ідеєю: заклади дозволяли проводити у своїх приміщення, звукорежисери давали апаратуру, фотографи знімали, театр та кінотеатр забезпечували запрошеннями на вистави й кінопокази для переможців поетичних батлів...

Перший дванадцятигодинний фестиваль «Шафа!Фест» у 2018-му році за участю письменників, бардів та рок-гуртів створили всього за 50 доларів та ще 1000 гривень – кошти пішли на оплату послуг звукорежисера та його помічника. Майже все під час підготовки та самого

заходу робили власноруч, допомагали завсідники, які приходили раніше, а локацію – простір «Urban CAD» – дали під захід безкоштовно.

Інші два фестивалі були без будь-яких вкладень, тільки на роздруківки фотографій і віршів – безкоштовним був навіть звук. Четвертий та п'ятий «Шафа!Фести» пройшли на набережній біля готелю «Фрегат» [33]. На них приблизно по 15000 грн виділяло кошти Управління молоді та спорту Херсонської міської ради. П'ятий ще сумою в 500 грн на пальне для генератора підтримав місцевий ФОП.

Замість шостого «Шафа!Фесту» в серпні 2021 року відбулася «Шафа з даху» [41]. «Цьогоріч вирішили проекспериментувати та опробувати нетрадиційну для виступів сцену – дах багатоповерхівки! І ми не просто піднімемось на 14 поверх та почитаємо там, ні! Виступи за допомогою проектора транслюватимуться на великому полотні-екрані й усі перехожі зможуть побачити наших авторів та музикантів», – йшлося в анонсі заходу, який відбувся 13 серпня 2021 року.

Учасники заходу читали вірші та виконували пісні під зорями на висоті 50 метрів. Усе це транслювалося для глядачів на стіні багатоповерхівки завдяки проектору [24]. У п'ятницю 13-го виступили 13 митців. Поети: Юлія Абдурашитова, Тетяна Леонтьєва, Марина Сакара, Дарія Кучеренко, Віктор Братан, Іван Березка, Артем Мельниченко, Альона Мовчан. Барди: Вадим-Володимир Чорний, Віктор Ревенко, Сергій Безворотній, Ольга Продченко, Ксенія Бреннон. Одна з учасниць відсвяткувала під час заходу свій День народження. Захід відбувся у рамках Міської програми «Молодь Херсона на 2021-2025 роки».

Шафовці виступали не тільки в Херсоні, а й мали гастролі. Невеликими делегаціями вони їздили до Нової Каховки, Олешок, Миколаєва, де колаборувались з місцевими виконавцями. Крім того, проводили читання в Олешківській пустелі. Крім того, митці долучалися до святкування Дня міста Херсона, яке відбувалося на головній

пішохідній вулиці. Неодноразово брали участь у Міжнародному театральному фестивалі «Мельпомена Таврії».

«Поетична шафа» перетворилася не просто на творчий вечір, а на справжнє коло великої мистецької родини. Сюди приходять люди різного віку, професій і соціального статусу, але найцінніше те, що звання та титули залишаються за порогом – у межах «Поетичної шафи» всі рівні. Тут народжуються дружба й творчі тандеми, виникає кохання, створюються родини, а згодом учасники вже приходять зі своїми дітьми.

Під час однієї з таких зустрічей навіть виник музичний гурт «LinRock», заснований херсонським музикантом Олександром Лінковим. Його особливість у тому, що музиканти створюють композиції на вірші сучасних херсонських і українських поетів. Серед них – Валерія Єфремова, Альона Мовчан, Артем Мельниченко, Дмитро Плотніков, Владислав Шведов та інші.

Надихнувшись атмосферою заходу, автор і завсідник Артем Мельниченко написав «Поетичній шафі» гімн. Текст на музику поклав Олександр Лінков.

Під час локдауну автори збиралися на заходи онлайн – щомісячні «Поетичні шафи», до яких могли долучатися автори й із інших областей. Зокрема, Київської та Львівської. Проводили онлайн-батли та розігрували книги від мережі магазинів «Учбова книга». Крім того, автори проводили прямі ефіри зі сторінки «Поетична шафа» у Facebook, переглянути які могли всі охочі.

За роки існування захід переживав злети і падіння, знаходив одних творчих людей, а з іншими прощався назавжди, але він жив та проростав в нових ініціативах. «Поетична шафа» з часом почала розростатися та створювати інші проекти: «Щомісячні читання»; «Поетичне рандеву»; «Рок!Шафа»; «Рок!Комод» (єдиний захід від «Шафи», де був платний вхід. Його метою було заохотити учасників рок-гуртів. Спеціально під

цей проєкт було сформовано рок-гурт «ЖИ-РОК», який писав тексти на музику світових хітів); «Романс-диван»; «Малюй музику»; вищезгадані «Шафа з даху» та «Шафа!Фест»; «Поетичний табурет» від організаторки «Поетичної шафи» Альони Мовчан для благодійного фонду «Крила Фундейшн». Також створювали проєкти «Поетична мапа Херсона» спільно з Центр культурного розвитку «Тотем» [28]. Пізніше, у 2021 році, – власними силами відеопроєкт «Поетична мапа України» і флешмоб «Поетична Україна» [27]. Проводили заходи з нагоди зимових свят, стилізовані вечірки до Хеловіну тощо.

До «Поетичної мапи Херсона» долучилися 17 авторів, які читали вірші у різних локаціях міста, підібраних під стилістику та настрій віршу. Приміром, Костянтин Капошилін читав біля будівлі Херсонської міської ради, де свого часу працював у юридичному відділі. Віктор Братан, син відомого поета Миколи Братана, зачитав рядки про друзів, які пішли у вічність, на символічній лавці у центрі міста, як уособлення місця зустрічі давніх товаришів. Моряк Максим Звонарьов читав вірш, пов'язаний з професією, на мосту, що з'єднував мікрорайон Корабел, відомий серед місцевих жителів як Острів, із містом. Віктор Ревенко зачитав філософську поезію на даху закинutoї багатоповерхівки з видом на місто.

«Поетична мапа України» – відеопроєкт від «Поетичної шафи» до 30-річчя незалежності. Учасники – автори з різних обласних центрів держави. 25 міст, 28 фрагментів. Поети надсилали відеодекламації своїх віршів, які в одне ціле об'єднав у Херсоні монтувальник Максим Прудкун. Наше ж місто презентував молодий автор Дмитро Плотніков. Інші міста й автори: Луцьк – Еліна Форманюк, Рівне – Ірина Сваха, Львів – Любов Відута та Катерина Тихонова, Ужгород – Наталія Фогел, Івано-Франківськ – Богдан Кирста, Чернівці – Олег Колянківський, Тернопіль – Ольга Атаманчук, Хмельницький – Ірина Салій, Вінниця – Леся Кесарчук, Житомир, – Володимир Ковальчук, Київ – Сергій Пантюк та Павло

Матюша, Чернігів – Ліна Ланська, Суми – Катерина Бугера, Полтава – Антон Нестеренко, Кропивницький – Олександр Косенко та Надія Гармазій, Черкаси – Олексій Юрін, Дніпро – Олена Ляшенко, Миколаїв – Надія Кузьменко, Одеса – Ольга Мацо, Крим. с-ще Ярилгач – Валентин Бут, Сєвєродонецьк – Марина Провоторова, Харків – Олександр Лузанова, Запоріжжя – Володимир Віхляєв, Краматорськ (Донеччина) – Ярослав Корнєв.

Поети з різних регіонів довели: ми – єдина нація, і навіть відстань та кордони – не перешкода. Презентація відеопроєкту відбулась 23 серпня 2021 року в Херсоні у книгозбірні ім. Л. Українки.

«Поетична Україна» – флешмоб з нагоди Дня незалежності України. До нього долучилися 8 авторів: Тетяна Гладиш, Марина Сакара, Василина Клімук, Іван Березка, Зоя Щербініна, Артем Мельниченко, Тетяна Леонтєва та Дмитро Плотніков, а також бард Віктор Ревенко. Фото- та відеосупровід події здійснювали Софія Бойченко й Ольга Чернишова.

Як це відбувалося? Всі учасники ставали у формі карти України та ділилися своїми рядками, присвяченими тим чи іншим куточкам нашої держави.

Вони підготувати тематичні поетичні рядки та пісні про кохання у Львові, про чаруючу атмосферу сонячної Одеси, про насичений Харків, про бійців, які полягли, захищаючи Україну...

Організаторка заходу Альона Мовчан «подорожувала Україною» з валізою, у ролі якої була активна колонка на колесах, синьо-жовтою стрічкою, що всіх з'єднувала з кожним віршем, та мікрофоном.

Стартували на площі Свободи о 16:00. Далі гайнули районами міста: Житлоселище, Шуменський, Тайрійський, ХБК та Корабел... «Приймали по-різному, реагували по-різному... У нас було багато недопрацювань, адже вперше репетирували за годину до початку, та ми

росли від виступу до виступу і кайф від роботи в такому режимі, від емоцій людей, які підтримували авторів, не полишає досі», - писали фідбек учасники.

Активність підтримали Управління культури міськради та Volkswagen Центр Херсон, які взяли на себе транспортування творчих жителів міста.

1.2. Концептуальні засади та ідейно-художнє наповнення проєкту

Активності у межах «Поетичної шафи»:

- поетичний батл, пізніше – поетична та музична дуелі;
- конкурс експромтів;
- «безкінечний вірш»;
- виставки картин, фотографій, книг херсонських авторів та «Підвішених рядків» із текстами завсідників;
- «скринька побажань»;
- поетичні та музичні (вокалісти, барди, фортепіано, скрипка, рок-гурти) виступи у межах програми, але поза межами конкурсу;
- «вільний мікрофон».

Ідея створити поетичний батл виникла відразу після проведення першого заходу. Досить ризикованим було проводити в Херсоні поетичну подію в кафе – публіка не була підготовлена слухати. Тому, аби викликати інтерес та залучити всіх присутніх до процесу, виникла ідея проводити поетичні батли. Проходили вони в такому форматі: автори виступали блоками з 2-3 людей по 5 хвилин на кожного, між ними були музичні номери. Після виступів всіх поетів-учасників батлу, а було їх зазвичай від чотирьох-п'яти і до дев'яти-дванадцяти, між усіма глядачами передавали листочок та просили проголосувати за одного з виступаючих.

У фінал проходило два, інколи три учасники. Вони зачитували ще по одному авторському віршу. Переможця визначали оплесками. Призер отримував запрошення на двох на виставу Херсонського театру Куліша або кіно в ККЗ «Ювілейний». Таким чином організатори не тільки заохотили всіх до активного слухання, а й залучили нову аудиторію. Адже поети зазвичай збирали на захід свою групу підтримки, що голосуватиме за конкретного автора.

Кожен бажаючий міг спробувати свої сили у конкурсі експромтів. Тему обирали у випадковому порядку або тематично – до найближчих свят чи знакових подій. Переможця конкурсу фотографували і його знімок висів у кафе, де проходила «Поетична шафа», протягом наступного місяця (знімали напередодні наступного заходу).

Перед кожною подією відбувалося стилізоване оформлення кафе. Спочатку оформлювали виставку картин класиків. Пізніше, коли вже було зібрано чимало фото з заходів, – знімки завсідників учасників попередній події.

«Поетичну шафу» відвідували чимало авторів з презентаціями книг. Дехто – залишав подарунковий примірник. Виставку книг сучасних авторів також готували на кожну подію. Серед авторів були представлені херсонські Олег Олексюк, Валерій Кулик, Костянтин Капошилін, Юлія Бережко-Камінська, Ірина Уривська, Надія Теленчук, Ігор Мішуков, Марина Сакара, Тетяна Леонтєва, Альона Мовчан, миколаївські Надія Кузьменко, Сашко Обрій та інша. Крім того, були наявні колективні збірки «Щаслива 7-ка», «LitTERRA», «Голопристанська LitTERRA» та, власне, самої «Поетичної шафи». І це – далеко не весь перелік наявних книг. У середньому виставляли від 30 до 50. Охочі могли взяти додому до наступної події.

Пізніше виникла ідея оформити виставку «Підвішених рядків». Назву їй дала організаторка на той час літературної кав'ярні «LitTERRA»

Юлія Майстренко. Формат наступний: вірші завсідників заходу були надруковані на аркушах А4 та розвішені по закладу. Відвідувачі читали їх та за бажанням могли взяти на пам'ять.

Спочатку кожен захід у видному місці стояв мольберт, на якому всі присутні писали «безкінечний вірш» – кожен по рядку. Пізніше його почали передавати між столиками.

Одна з улюблених активностей заходу – «скринька побажань». У ній були зібрані тематичні передбачення, унікальні та тематично підготовлені до кожного заходу.

Пізніше, коли у публіки зник інтернет до поетичних батлів, почали запроваджувати поетичні дуелі [26]. Учасники готували на захід по три вірші на різні теми. Їх вигадували переможці попередніх дуелей. Вони ж і модерували активність. Хто читатиме перший – обирали, кидаючи монету. Переможця визначали після кожного раунду. Хто набрав більше голосів – забирав приз (книгу, запрошення на виставу чи в кіно, а інколи й комплімент від закладу). З появою музичних дуелей у поетів з'явився окремий стимул. Адже учасники музичної дуелі писали пісню на вірш переможця поетичної. Таким чином, ми об'єднували поетів і музикантів. Дехто ж після активності мав у репертуарі нову пісню на рядки того чи іншого автора.

Після батлу чи то дуелі відбувалися інші виступи письменників та музикантів у межах програми. Серед виконавців були представлені різні жанри – від класичної скрипки чи фортепіано, народної пісні до бардівської. Останні кілька років до початку повномасштабного вторгнення у фіналі програми виступали акустичні або рок-гурти.

Далі традиційно працював «вільний мікрофон», під час якого мали можливість висловитися всі охочі. Інколи ця частина заходу розкривала для аудиторії нових письменників, співаків та музикантів, які ставали постійними відвідувачами події. До прикладу, саме на «вільному

мікрофоні» вперше виступила поетеса Марина Сакара, яка досі є незмінною учасницею активностей проєкту.

1.3. Книжкові видання як продовження ідеї проєкту

Одним із найпомітніших результатів діяльності письменницько-музичного заходу став випуск колективних поетичних збірок «Поетична шафа». Ця ініціатива народилася не за грантової підтримки, участі партнерів чи фінансової допомоги владних інституцій, а виключно зусиллями самих учасників.

Ідея видати збірку виникла після кількох років регулярних виступів. Автори мали певні напрацювання, якими ділилися на сцені заходу. Крім того, учасники альманаху мали спільні спогади, які стали ще одією причиною об'єднатися. Загальна атмосфера надихнула й інших письменників, тому серед рядків завсідників заходу були й поетів з Київщини, Львівщини тощо.

За ініціативою й кошт завсідників «Поетичної шафи» почали випускати однойменні колективні поетичні збірки. Вони виходили друком у період із січня до березня в 2020 та 2021 роках. Опрацьовували вірші Альона Мовчан, а також поети Зоя Щербініна, Дмитро Плотніков і Микола Золотарьов. Обкладинки створювала поетеса з Херсонщини, яка нині проживає в німецькому Берліні Надія Теленчук. Друкували у видавництві «Просвіта». Участь у першому примірнику взяли 30 авторів, у другому – 35.

Третій том мали віддати до видавництва 26 лютого 2022 року, проте почалося повномасштабне вторгнення росії в Україну. І світ побачив її тільки на початку 2023-го.

«Книга присвячена п'ятій річниці письменницько-музичного заходу «Поетична шафа». Ми мали її презентувати у березні 2022-го.

У лютому все було готове до друку, але...

Декого з авторів довелось прибрати, адже вони перейшли на бік зла. Дехто зі зрозумілих причин відмовився друкуватися. Та, попри всі труднощі, диво таки сталося і Ви тримаєте третю збірку «Поетична шафа» у руках!

У ній зібрані рядки двадцяти восьми авторів. Серед них – і постійні відвідувачі щомісячних зустрічей, і поети, які здебільшого публікують свої вірші у групі «Поетична шафа» у Facebook, і ті, хто випадково почув про набір та долучився до створення книги», – йшлося в анотації. Книга вийшла друком у видавництві «Олді +», співпраця з яким триває і нині.

Автори-учасники третього тому: Iryna Grunde, Алла Бійчук, Альона Мовчан, Аркадій Степ, Артем Мельниченко, Вадим Верц, Валентина Турчин, Василина Клімук, Володимир-Вадим Чорний, Ганна Щидловська, Дарія Кучеренко, Дмитро Плотніков, Євгеній Андронов, Зоя Щербініна, Іван Терешко, Лариса Гордєєва, Ляна Аддос (Юлія Влялько), Марина Богун, Марина Лук'янченко, Марина Сакара, Марія Йорж, Надія Теленчук, Олександра Єфимова, Олена Маляренко, Олена Піменова, Ольга Продченко, Тетяна Leontieva, Тетяна Павленко.

«Цей колективний літературний альманах пройшов випробування часом... Книга присвячена п'ятій річниці письменницько-музичного заходу «Поетична шафа», що мала презентуватися у березні 2022-го. У лютому все було готове до друку, але... Та, попри всі труднощі, диво таки сталося! Збірка «Поетична шафа-22» побачила світ! У ній зібрані твори двадцяти восьми авторів. Серед них – і постійні відвідувачі щомісячних зустрічей, і поети, які, здебільшого публікують свої вірші у групі «Поетична шафа» у Facebook, і ті, хто випадково почув про набір та долучився до створення книги, а також і я», – лишила відгук поетка Алла Бійчук.

Як видно зі списку, можна простежити, що список сформовано за алфавітом, починаючи не з прізвищ, що нетиповим для видавничої традиції, а з імен. Цей підхід відгукується основним принципом «Поетичної шафи» та символізує рівність і відсутність ієрархій у спільноті. А також, відкритість, партнерство й горизонтальну структуру взаємин.

Колективні збірки мають не лише художню, а й соціокультурну цінність. Вони демонструють, як із ініціативи самих учасників формується спільнота, здатна до самоорганізації, самопідтримки та продовження традиції навіть у кризові часи.

Завдяки виданням літературних альманахів «Поетична шафа» вийшла за межі формату виступів на сцені та перетворилась на повноцінний культурний феномен, який об'єднав людей навколо спільної мети.

РОЗДІЛ 2. МУЗИКИ ТА ПОЕЗІЯ ЯК ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ НОВИХ ФОРМ МИСТЕЦЬКОГО ВИРАЗУ

2.1. Особливості синтезу літератури та музики, живопису та музики на прикладі проєкту

«Поетична шафа» стала містком об'єднання поетів та рокерів – геть різних категорій мистецтва, які врешті почали працювати у симбіозі один із одним. Творчі люди різних напрямків – від ліричних майстрів пера до бунтарів сцени – почали взаємодіяти, шукати спільні форми вираження, надихати один одного. Рокери відкривали для себе поетичну глибину слова, а поети — музичну свободу звуку. Рок-виконавці писали пісні на рядки авторів-завсідників «Поетичної шафи».

Зароджувались творчі змагання між поетами та музикантами – поетичні й музичні дуелі, які були взаємопов'язані. На вірш переможця поетичної дуелі музиканти писали пісні, активність проводив поет-переможець. Водночас музикант-переможець задавав три теми віршів для поетичної дуелі та, власне, проводив її.

Знаковим став захід «Малюй музику», під час якого протягом 20-30 хвилин музиканти виконували авторські пісні, у цей час художник слухав та переносив побачене на картину. Вперше такий захід 9 лютого 2019 року в артпросторі Masson, який тривалий час був базою проведення заходу. Тоді дехто з митців виступали в обох ролях – і поета, і музиканта. Зокрема, таким чином долучався Олекс Рунда (Олексій Дарун).

Така ж подія відбувалась на базі історико-розважального комплексу «Зелені хутори Таврії». Тоді музику барда Віктора Ревенка фарбами писав Вадим-Володимир Чорний. Пісні під гітару Вадима-Володимира Чорного зображувала на папері мисткиня Анна Грохольська. Таким чином

«Поетична шафа» з часом перетворилася на унікальний культурний феномен, який виходив за межі жанрів і форматів.

Крім того, звичним для культурного життя міста, проте новим для проєкту було залучення майстрів народного мистецтва до фестивалю «Шафа!Фест» на набережній міста Херсона. Серед учасників були майстри з різьблення по дереву, створення прикрас із бісеру, м'яких іграшок тощо. Кожен із них привніс частинку свого ремесла, створюючи атмосферу мистецького розмаїття, де поруч із музикою та поезією відроджувалися давні народні традиції.

Народне мистецтво, яке донедавна здавалось чимось архаїчним та дещо призабутим, все більше користується популярністю серед населення. Його естетика та філософія близька і сучасному поколінню, особливо в час повернення до власних коренів та пошуку втрачених елементів минувшини.

Тому залучення до подібних заходів народних майстрів та оформлення окремих виставкових локацій є одним із пріоритетних напрямків розвитку культурних ініціатив Херсона.

2.2. Вплив проєкту на молодіжну аудиторію та культурні практики

Письменницько-музичний захід «Поетична шафа» є унікальним культурним явищем. Він поєднує у своєму форматі поетів, прозаїків, співаків, музикантів різних жанрових напрямків – від класики та авторської пісні до року й альтернативної музики. До участі запрошуються не лише професійні митці, а й усі охочі, хто має потребу у творчому самовираженні. Таким чином, «Поетична шафа» виступає відкритим майданчиком, який сприяє розвитку локальної мистецької

спільноти та залученню до культурного життя представників різних вікових груп – від дітей і підлітків до людей старшого віку.

Водночас організатори приділяють особливу увагу пошуку, підтримці та популяризації молодих талантів Херсонщини. Саме молодь становить активне ядро «Поетичної шафи», що формує сучасне культурне обличчя регіону. Захід надає можливість для перших публічних виступів, дебютів і творчих колаборацій, стаючи своєрідною стартовою платформою для подальшого мистецького зростання.

Важливим аспектом діяльності є сприяння особистісному та культурному самовираженню учасників. «Поетична шафа» створює простір, де кожен може поділитися власними здобутками, почути й підтримати інших митців, знайти однодумців і відчувати себе частиною єдиного творчого середовища.

Для глядачів це – можливість познайомитися із сучасними поетичними, прозовими та музичними творами, почути живі виступи місцевих авторів, а іноді й долучитися до творчого процесу. Були випадки, коли глядачі, які не писали раніше вірші, пробували себе в конкурсі експромтів та здобували перемогу. Таким чином захід відкривав нові таланти та розширював список потенційних учасників. У результаті формувалась діалогова модель культури, у якій зникає межа між виконавцем і аудиторією.

За роки існування «Поетична шафа» стала стартом для низки яскравих творчих історій. Поети, які починали свій шлях на цьому майданчику, згодом видали власні збірки. Так, у 2020 році учасниця заходу Зоя Щербініна презентувала поетичну збірку «Невідправлені листи». Нині у її доробку – вже дві поетичні книги і поки ненадруковані романи. Учасники проекту також власними силами підготували та видали три колективні збірки під спільною назвою «Поетична шафа», що засвідчує сталість і розвиток ініціативи.

Завсідниці заходу Марина Сакара та Тетяна Леонтєва незадовго до початку повномасштабного вторгнення також випустили авторські збірки завдяки співпраці з видавництвом «Просвіта» та поетом Олегом Олексюком.

У межах заходу нерідко народжуються нові творчі співпраці. Приміром, у 2018 році частина учасників заснувала рок-гурт «Linrock», а у 2020 році – музичне об'єднання «Status Vera». Подібні ініціативи свідчать про те, що «Поетична шафа» не лише збирає митців, а й генерує нові культурні проєкти, які виходять за межі початкового формату.

Важливою особливістю є те, що подія пропонує альтернативу культурного дозвілля у Херсоні. Щомісячні зустрічі збирали до 150 відвідувачів – це значна аудиторія для камерних мистецьких подій. А вуличний фестиваль «Шафа!Фест», який виник на основі заходу як більш масштабний формат, став одним із найпопулярніших молодіжних заходів у місті.

Маючи обмежене фінансування на проведення заходу та за умови відсутності коштів на такі статті витрат, як зовнішня та/або таргетована реклама, у різні роки фестиваль відвідували від 400 до 1500 учасників, що свідчить про високий рівень залученості громади та інтерес до сучасного українського мистецтва.

Проєкт об'єднує людей, небайдужих до розвитку культури Херсона та України загалом. Його місія полягає не лише у творчому самовираженні, а й у формуванні активної громадянської позиції через мистецтво.

Завдяки інтеграції молоді у творчі процеси, «Поетична шафа» сприяє залученню вуличних культур до суспільного життя. Серед постійних учасників – поети, музиканти, художники та активні громадяни. Наприклад, поет Дмитро Плотніков у своїх творах піднімає актуальні соціальні теми та водночас організовує екологічні акції –

прибирання парків і скверів міста. Організаторка заходу Альона Мовчан, бард Віктор Ревенко, завсідниця Олеся Галдун і той же Дмитро Плотніков займалися висадкою дерев у парках міста та на території окремих прибудинкових територій.

«Поетична шафа» є яскравим прикладом самоорганізації громади та доказом того, що маючи щире бажання та доклавши зусиль, можна зробити неможливе – без фінансування провести мистецький захід та активізувати творчий рух міста.

Проект популяризує українське слово, сучасних українських поетів та музикантів, розвиває місцеві спільноти і створює простір для взаємодії митців різних напрямків і поколінь. Він сприяє появі нових форм творчої комунікації, об'єднує професійних і аматорських авторів, музикантів, художників, майстрів народного мистецтва. Особливу увагу приділено молоді, адже саме вона є основою майбутнього та носієм оновленої культурної енергії, яка здатна продовжувати та переосмислювати українські традиції, влітаючи їх у сучасний контекст.

РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОЄКТУ У МЕЖАХ СУЧАСНОЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ

3.1. Адаптація проєкту до умов повномасштабного вторгнення

Початок повномасштабної війни росії проти України вніс суттєві корективи у організацію та проведення письменницько-музичного заходу. Поети та музиканти відвідували проукраїнські мітинги та запускали флешмоби – публікували відео у соцмережах, на яких читали свої вірші українською. Один із таких можна знайти у соцмережі Facebook із хештегом #поетичний_Херсон [2].

Перша зустріч в окупованому Херсоні відбулася в березні 2022-го. До підпільного творчого заходу долучилися десятеро учасників. Вони читали вірші, виконували авторські пісні, написані з початку повномасштабного вторгнення. «Коліна трусилися, але все пройшло вдало», – йдеться в авторському романі-хроніці «Окупація». Після митці продовжували публікувати поезії в соцмережах. Влітку влаштовувалися закриті гаражні вечірки, під час яких ділилися актуальними авторськими творами.

Після виїзду організаторки «Поетичної шафи» з окупованого Херсона на підконтрольну Україні територію, починаючи з жовтня 2022-го у Києві за ініціативи херсонських митців почали відбуватися творчі заходи Save Kherson [3]. Вони об'єднували жителів Херсонщини – обласного центру, Олешок та інших населених пунктів. Заходи відбувалися в закладі, відкритому херсонцем та стали місцем збору ВПО кожні два тижні [1].

День звільнення Херсона, 11.11.2022, став знаковим для всіх його жителів та тимчасово переміщених осіб. І за першої змоги, а саме 29.12.2022 року відбувся поетичний захід у Херсоні. Його відвідали

дев'ятеро людей, п'ятеро з них читали авторські вірші. 30-го грудня пройшов також захід в Одесі [29].

Тривалий час мистецькі події відбувалися періодично в артхабі в укритті, облаштованому Херсонським обласним академічним музично-драматичним театром ім. М. Куліша [30]. У серпні ж 2023-го організаторами «Поетичної шафи» було написано та отримано мінігрант від ГО «Десяте квітня» на проведення серії заходів деокупованими громадами Херсонщини під назвою «Нездоланні» [1]. Відбулося 4 заходи для жителів сіл Посад-Покровське, Благодатне, Киселівка та Чорнобаївка, а також 2 додаткові заходи для жителів Херсона [39]. У їхніх межах відбулося 16 поетичних, 1 прозовий, 16 музичних виступів. Після основної програми для охочих висловитися працював «вільний мікрофон» – до нього долучилися 15 місцевих жителів.

Завдяки реалізації проєкту було досягнуто таких результатів: об'єднання однодумців, згуртування жителів громад, обмін досвідом та колаборація між поетами, музикантами, жителями Херсонщини – у межах «вільного мікрофону» в Чорнобаївці з'являлися імпровізовані дуети. Присутні змогли відрефлексувати пережитий досвід – після завершення основної частини глядачі спілкувалися з виступаючими, ділилися історіями життя в окупації та після звільнення, підтримували один одного. Ці заходи стали кроком до відновлення культурного життя деокупованих громад.

Перший захід з моменту початку повномасштабного вторгнення, названий безпосередньо «Поетична шафа», відбувся 10.11.2023 та був приурочений до річниці звільнення Херсона. З того часу організатори почали активно відновлювати мистецький рух фронтового міста. Так, як чимало митців роз'їхалися містами країни та світом, повернули «пандемічний» онлайн-формат – розмови в прямому ефірі тепер вже за

принципом «організатор-митець». Вони відбувалися в прямих ефірах в Instagram. Тривали до години.

Хоча до лав поетів та музикантів доєднуються нові обличчя, все ж мистецька спільнота міста нині є невеликою, тож організатори відмовились від звичних для заходу поетичних і музичних батлів та дуелів, натомість впровадили авторські концерти окремих виконавців. Таким чином було презентовано перший сольний альбом Костянтина Рейстрового «Вечір в долонях», організовано сольні виступи Віктора Ревенка, Наталки Савицької, виконавців з Миколаєва Дмитра Скороходова та Павла Анікеєнка. Окремо були проведені читання творів письменниці Олени Малярєнко.

Митці почали створювати клуби за інтересами – детективні ігри, тематичні свята. Взяли участь у поетичному перформансі на вірші Василя Стуса «ВіршоВир» [21]. Його було реалізовано спільно з артистами театру Куліша. Подія відбулася у межах Міжнародного фестивалю «СТУС-ФЕСТ 2025». У перформансі задіяли артистів: з.а.У. Тетяну Проворову, з.д.м.У. Артема Філенка, Ольгу Уварову, Сергія Видуту, Майкла Мухтарова; завсідників «Поетичної шафи»: Костянтина Рейстрового, Віктора Ревенка, Наталію Савицьку, Ганну Щидловську, Ольгу Продченко. Під час перформансу звучали 13 поетичних творів.

Поет на сцені писатив свою римовану історію, спостерігав за персонажами, а після... став продовженням у своїх віршах. У відповідному порядку звучали вірші: «Даруйте радощі мої...», «Будні тут тобі про свято...», «Отак живу: як мавпа серед мавп...», «Терпи, терпи – терпець тебе шліфує...», «Людина флюгер», «Напередодні свята...», «На Лисій горі догоряє багаття нічне...», «Звіром вити, горілку пити...», «Вік би не бачити й не чуть...», «Посадити деревце...», «На однакові квадрати поділили білий світ...», «Як добре те, що смерті не боюсь я...», «Людам, рокованим на смерть...».

«Шафа!Фест» відновили у 2024-му році, тоді фестиваль відбувався, як зазначали самі організатори, «в підземеллі» за участі митців з Херсона та Миколаєва. У серпні 2025-го вперше з початку повномасштабного вторгнення фестиваль пройшов просто неба – у Миколаєві на території простору ДОФ, заснованому людьми, які допомагали Херсону після початку повномасштабної війни [20]. Серед глядачів були привезені мешканці Херсона, ВПО з Херсонської області та місцева громада. Метою фестивалю було створити безпечний простір для творчого самовираження, знайомства, обміну досвідом і взаємної підтримки. У межах заходу виступили 18 митців, було залучено понад 150 глядачів [40]. Проєкт реалізувався в межах партнерської угоди між UNHCR Ukraine – Агентство ООН у справах біженців в Україні та ГО «Десяте квітня» [5]. Три роки поспіль завсідники «Поетичної шафи» є незмінними учасниками Літературної та Музичної сцен Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії». Цьогоріч Музичною сценою відкривали фестиваль у Херсоні [31].

Деякі заходи доводиться відмінати через складну безпекову ситуацію, особливо зараз, коли постійною є загроза атак російських дронів, дистанційне мінування мінами-пелюстками, артобстріли та атаки керованими авіабомбами. Інколи учасники повідомляють, що не зможуть виступати за годину до події, адже потрапили під обстріл або стали очевидцями стресової події. Проте, водночас митці мають потребу і далі долучатися до мистецьких заходів та знаходять свого глядача.

3.2. Роль літературного альманаху у формуванні мистецького спротиву

Херсон – єдиний обласний центр із населенням у понад 300 тисяч жителів, який росіяни захопили з початку повномасштабного вторгнення.

Зброї в місті майже не було, хлопців із ТрО, які хоч якось намагались тримати оборону, розстріляли в перший день окупації. Але незламні містяни, ризикуючи життям, виходили на багатотисячні мітинги й лозунгували: «Херсон – це Україна». Весь світ спостерігав за спротивом, поки армія РФ не почала масові репресії щодо проукраїнськи налаштованих мирних жителів... [23] Це пережитий херсонськими поетами довід, про який було написано в першому томі літературного альманаху «Херсонщина. Артспротив». Це перша колективна збірка про Херсон та Херсонщину, що вийшла друком саме з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Спільний проєкт письменницько-музичного заходу «Поетична шафа» (Херсон, Україна) та мистецького проєкту «ЛітТЕРРА без меж»/«LitTERRA ohne Grenzen». У книзі були представлені рядки 54 поетів – як професіоналів, так і початківців, як дорослих, так і школярів, і молоді про Херсонщину, Херсон, херсонців, написані після 24 лютого 2022 року [36]. Долучилися автори з різних куточків світу, в тому числі і херсонці, які виїхали до Франції, Німеччини тощо. Автори поділились не тільки поетичними рядками, а й відповіли на питання: «Що особисто для мене змінилося після початку повномасштабного вторгнення?» [38].

У 2024 році вийшов друком другий том книги «Херсонщина. Артспротив» про життя правобережжя Херсонщини після деокупації. До книги долучились 44 автори, які описали жахіття війни та життя на лінії фронту [37]. Період, охоплений у другому томі – з лютого 2023 року до листопада 2024 року. Книга була надрукована у межах проєкту «Демократична інтеграція, стійкість та залучення» (Ukraine-DARE), який втілює Democracy Reporting International (DRI) за фінансової підтримки Федерального Міністерства закордонних справ Німеччини.

Примірники другого тому книги були розіслані в бібліотеки обласних центрів країни – 23 книги. Додатковою активністю було

створення серії публікацій за участю бажаючих авторів з хештегом #Херсонщина_Артспротив. Долучилися 20 поетів. Вони читали 1 твору у соцмережах зі сторінок «Поетична шафа» та «ЛітТЕРРА без меж»/«LitTERRA ohne Grenzen» [25]. Проєкт став початком співпраці поетично-музичного заходу «Поетична шафа» та Радіо Х.ON – медіа анонсувало набір віршів та презентацію книги в прямому ефірі та соцмережах.

Крім поетичних рядків, в обох томах представлені фото Херсона й правобережної Херсонщини нині – наслідки обстрілів армії РФ, життя на лінії вогню.

Це 100-відсотково херсонський продукт, адже упорядники – херсонці, друкували у херсонському видавництві «Олді +», яке є релокованим до Одеси. Дизайнерка обкладинки – Надія Теленчук, поетеса та художниця, уродженка Херсонщини, яка нині проживає в Берліні. Це такий собі симбіоз херсонців, які працюють задля спільної мети – створення книги, яка через поетичні рядки та фото фіксує життя в окупації, на лінії фронту та є творчим спадком для наступних поколінь [22].

Після презентації другого тому літературного альманаху «Херсонщина. Артспротив» відбулися громадські обговорення за участю митців, активістів, представників громадських організацій та благодійних фондів, ВПО з області, органів влади, представників молодіжної ради Херсонської міської територіальної громади, ЗМІ задля порушення нагальних проблем Херсонської громади зокрема й області в цілому та формування пропозицій щодо їхнього вирішення.

Один зі спікерів – Олександр Книга, генеральний директор-художній керівник Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша, народний артист України, голова Євразійської Театральної Асоціації зазначив: «Минулий рік у нас був

роком матеріальної бази, ми відновлювались після пограбування. А цей рік у нас є роком збирання творчого складу із 93 людей, які були до війни, – це всі і актори, і вокалісти, і оркестр, і балет... Вдалося зібрати тут всього 31 людину. І це навіть при тому, що частина з них – нові, які не працювали в нас раніше. Це говорить про те, що сьогодні в Херсоні реально немає і поки не буде на певний доволі великий час музикантів, у нас будуть проблеми з вокалістами. Ну ще з акторським складом ми зараз намагаємось з університетами працювати, з коледжами, їздимо, дивимось на курси, спілкуємось... Знову ж таки, не зможемо нікого привезти чужого з інших місць, якщо не буде житла, а воно знищується, на превеликий жаль. Я єдине в чому оптиміст і впевнений – тут дуже багато сидить людей, яких я знаю і які от якраз і складають оте ядро, яке тримає місто. Це залежить не від чиновників, це залежить від кожного з нас».

Володимир Ключевський, заступник голови Херсонської обласної державної адміністрації: «Вихід таких альманахів є важливою складовою для зміцнення нашої української національної й ідентичності. Говорячи про спротив – це є актуальним, тому що часто їдеш по Херсону, включаєш радіо, не буду називати ті канали, де вмикається російське радіомовлення, і розумієш що вони в цьому дещо перемагають нас. Бо їхнє «вещання» є у нас, а нашого там немає. Але ми все робимо для того, щоб, згуртувавшись, чинити цей опір і в мовному питанні, і в подоланні маркерів русифікації московницьких надписів і тоталітаризму. Я хотів би сказати, що разом поєднавши ці зусилля ми є серйозною базовою силою для того, щоб продемонструвати нашу українськість. Багато хто долучається до цієї роботи, відшукуючи один одного за своїми творчими здібностями».

Світлана Думинська, начальниця управління культури Херсонської міської ради: «Україна унікальна не просто в тому, який ми тримаємо спротив. Якщо ми подивимось з самого початку великої війни, то унікальність в тому, що в нас найголовнішими місцями зустрічі стали

бібліотеки і ключовими стали люди, які приходять послухати. У нас минув період і розуміння, що класний захід – це коли 200, 300, 500 людей. Ні. Ми прийшли до того розуміння, що нас може бути 5-ро, і всім цікаво. Унікальні українці, красива нація красивих людей. Навіть те, що всі зібрались разом у місті, яке третій день під КАБами, під великими обстрілами, але прийти читати поезію і та відповідь, яка щойно пролунала на питання «Про що хочете послухати?» – «Про любов!» Це про нас говорить! Ми сильні. От прямо вона тримає нас на плаву. Головне, щоб більше в світі про це знали. Ми маємо говорити про це, передавати той біль, але з тим, щоб всі розуміли, що ми не здаємось і не ламаємось».

Наталя Шатілова, співзасновниця центру психосоціальної підтримки «СВОЄ», волонтерка «Червоного Хреста»: «Колись з любов'ю в дитинстві я теж писала вірші. Зараз, на жаль, нема такого поштовху або, може, немає сили на це. Але в нас є неймовірні люди, які пишуть. Чому це важливо? Ви ж знаєте, що є документалісти і громадські організації, і історики, вони все записують. Але ці документальні історії створюються для офіційної фіксації всіх злочинів проти України, наших страждань, наших втрат. Не дуже цікаво буде читати і не торкне воно, як торкнуть художні твори. І от якраз вірші, розповіді, оповідання, романи будуть від людей до людей. Як сказала пані Світлана Думинська, нам потрібно, щоб якомога більше людей і зараз, і потім знали про те, який був спротив, як ми жили, як народжувалась ця перемога не тільки на фронті, а і кожним із нас. Ми зараз кожен на своєму фронті. Культурний фронт, мистецький фронт, волонтерський фронт – їх багато насправді. Хоча мені в якійсь публікації зробили таке зауваження, що фронт один. Так, один – вся Україна. І нам так довелося, Херсону, що ми тут з першого дня і в нас він досі та ще триватиме... Бо після перемоги буде відбудова».

Костянтин Кльова, голова Молодіжної ради Херсонської міської територіальної громади, голова молодіжної громадської організації

«Єднаймося. Заради майбутнього»: «Молодь – це рушійна сила. Власне, саме від нас залежить майбутнє нашої країни. Для мене, чесно скажу, це перший літературний захід в моєму житті. І мені дуже приємно було бути тут, приємно було послухати вашу творчість, ваші слова. І силу цих слів просто неможливо оцінити. Молодіжна рада є таким органом, який надалі буде більше і більше розвивати такі ініціативи. На наступний рік у нас є грандіозні плани. Цей рік ми вже завершували організаційну роботу. Власне, позавчора, був відкритий молодіжний простір ради в Шуменському мікрорайоні. Ми потроху розвиваємося, збільшуємо свою діяльність і будемо розвиватися, будемо старатись ставати кращими і робити все для нашої молоді».

Херсон залишається фронтовим містом – від ворога місто відділяє річка Дніпро протяжністю менше 3-х кілометрів, а за нею – досі окупований російськими військовими лівий берег. Та зараз херсонці стикаються з іншими загрозами. Останні кілька місяців місцеві жителі потерпають від навали російських дронів. Окупанти намагаються контролювати трасу М14, яка сполучає Херсон із Миколаєвом. Їдучи з Херсона, або, повертаючись до нього, люди бачать спалені авто, дорогу, затягнуту сітками, та мчать зі швидкістю 160 км на годину, аби не наздогнав FPV-дрон. На фоні того, що російські військові з дня в день знищують будівлю за будівлею, «полюють» на людей за допомогою дронів, розкидають вулицями міни-«пелюстки», з усіх можливих видів зброї стріляють в цивільне населення, місто продовжує боротися за своє право на існування – тут відкриваються кав'ярні, працюють салони краси і навіть проходять творчі фестивалі...щоправда, в укриттях. Попри все, місцеві жителі продовжують голосити на весь світ: «Херсон – це Україна!».

Наразі готується до випуску третій том книги [4]. У ньому упорядники мають намір показати нову сторінку життя Херсонщини – ще

зруйнованішої, ще втомленішої, та досі незламної. Ця книга стане мистецьким історичним джерелом, яке збере рядки учасників різного віку – від школярів до людей старшого віку, жителів Херсона та сіл і селищ області, поетів-початківців та майстрів пера. Наступні покоління, читаючи альманах, зможуть очима (зібраними фото) та відчуттями (поетичними рядками) зрозуміти, як жилося в місті й області на лінії вогню. У планах сформувати та випустити 200 примірників книги з поетичними рядками про Херсонщину, залучивши щонайменше 30 авторів та 2 фотографів, які роблять фоторепортажі з місць обстрілів та життя Херсона й області на лінії фронту. Поширити книгу серед авторів, громадських діячів, органів влади, в архіви, представникам українських та міжнародних організацій. Передати по 1 примірнику в бібліотеки обласних центрів України, а також по альманаху у бібліотеки деокупованих сіл Херсонщини, де вже відновлено діяльність книгозбірень.

Книгу буде надруковано за підтримки Goethe-Institut в Україні, Креативної резиденції МС6 та громадської організації «Інша освіта» в рамках проєкту «Cultural Resistance», що фінансується програмою «Східне партнерство» Федерального міністерства закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина». Підготовка третього тому книги свідчить про безперервність культурного процесу навіть в умовах війни. Поетичні рядки у ній та фото є колективними актами свідчення та доказами незламності й непорушності української ідентичності.

3.3. Подкаст як простір для висвітлення мистецького життя деокупованої Херсонщини

Крім того, було створено спільний проєкт із «Радіо Х.ON» – подкаст «АртАгент», у межах якого розповідали історії та презентували творчість

митців Херсонщини та які відвідували деокуповану частину області. У межах проєкту відбувалися записи передач із 13 митцями [6].

3.3.1 Юлія Франц – учасниця «Культурного десанту» на південному напрямку. Понад рік входить до складу мобільної групи підрозділу, виступає на різних ділянках фронту. Наприкінці 2009-го підписала контракт та поїхала працювати в Емірати, залишившись там на 13 років. Після нападу росії на Україну в 2014 році вирішила залишатися за кордоном та відправляти зароблені кошти на потреби військових. З початком повномасштабного вторгнення повернулася в Україну та зовсім скоро долучилася до проєкту «Культурний десант». Під час передачі говорили про виступи у розбитих закладах освіти, бліндажах та лісових насадженнях. Порушили тему доречності «академічної» музики під час зустрічей із військовими та вплив російської культури на сучасних українців [18].

3.3.2 Костянтин Рейстровий – музикант, автор і виконавець власних пісень, учасник відомого херсонського рок-гурту «Криголам». Улітку 2022 року, під час окупації Херсона, гурт записав музичний альбом «Блюз в окупації», до нього увійшло 16 композицій. Відкрита презентація альбому відбулася у квітні 2023 року в безпечному просторі. До цього часу послухати пісні могли лише найближчі слухачі – у закритому месенджері [12].

Згодом «Криголам» виступав у Миколаєві, Херсоні, а також перед українськими військовими. Навесні 2024 року Костянтин почав роботу над власним сольним альбомом «Вечір в долонях». Однією з композицій стала «Краса під обстрілом», прем'єра якої відбулася у квітні минулого року. За словами музиканта, хоча ця пісня й не була першою, створеною для альбому, усі треки об'єднані спільною ідеєю – вони народжені з думок і почуттів, які постійно повертали його до рідного Херсона.

Під час проєкту говорили про музику, створену в окупації, про шлях до сольного альбому та про творчість, яка допомагає вистояти у найважчі часи.

3.3.3 Сергій Харчук на псевдо «Лабух» – солдат резерву Збройних сил України, поет, зв'язківець. Каже: «Під час зустрічей із захисниками та захисницями читаю зазвичай свої вірші, вірші сучасних українських авторів. А також вірші наших побратимів – живих та тих, які вже загинули. Часто таке буває на зустрічах, майже у кожному підрозділі, що ми знаходимо людей, які пишуть вірші. Це для них свого роду терапія, тому що після бойових розказувати людям те, що ти бачив, не завжди влучно, а от папір витримує все: на нього можна «вилити» свій біль, переживання та почуття. Більшість хлопців просто соромляться показувати свої твори, і дуже часто вони тихенько підходили до мене, просили прочитати та «нікому то не показувати» [13].

У подкасті обговорювали значення спілкування рідною мовою, силу слова як підтримку для військових і роль мови у формуванні національної свідомості майбутніх поколінь.

3.3.4 Христина «Щастя» Панасюк – співачка, композиторка, авторка та виконавиця власних пісень, а нині ще й військовослужбовиця Збройних сил України. Волонтерську діяльність вона розпочала у 2014 році. Як пригадує сама Христина, сталося це нібито випадково, хоча насправді випадковістю це не назвеш – коли болить за країну і людей, коли бачиш поранених воїнів і знищену техніку, залишатися осторонь просто неможливо. Саме тоді до її рідного Рівного повернулися бійці однієї з бригад [17].

«Через деякий час мені згадали, що я співаю, тому запропонували виступити перед хлопцями на полігоні. Так почався випуск власних пісень у форматі «чим швидше подарувати їх хлопцям», тому що хотілося підтримати бойовий дух. Пісні передавалися через друзів, і коли одну з

них вмикають в радєйку у Донецькому аеропорту та отримують від командира за це догану, але потім він дякує, то у такі моменти розумієш, що культура має місце», – каже вона

Під час проєкту говорили про роль культури загалом і про те, як вона допомагає вистояти у часи війни.

3.4.5 Віктор Ревенко – старший пожежний-рятувальник 1 Державної пожежно-рятувальної частини 1-го Державного пожежно-рятувального загону Головного управління Державної служби з надзвичайних ситуацій України в Херсонській області, музикант, виконавець авторських пісень [9].

«Гітара мене супроводжувала всюди зі шкільних років. Я грав свого часу українські пісні, коли ходив у рейси: вони лунали на узбережжях Туреччини, Греції та Італії. Гітара та музика – це хобі, без якого я, мабуть, вже не зможу жити, – розповідає херсонець Віктор Ревенко. – Зараз гітару я завжди беру з собою на добове чергування. І коли у нас за графіком є вільний час, то я можу собі дозволити годинку присвятити музиці. Це чудовий спосіб для мене фізичного розвантаження, відійти від буденного життя рятувальника та й загалом буремного життя у Херсоні. Можна поринути у музику та творчість. Й таким чином трохи розрядити свій моральний стан, і стан моїх побратимів».

У подкасті обговорювали, як поєднувати професію рятувальника з музичною діяльністю, як творчість допомагає емоційно розвантажитися, а також про сольні концерти, що періодично відбуваються в Херсоні.

3.4.6 Володимир Тука – херсонець, ветеран Збройних сил України, драматург, актор Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша [10].

Моновистава «Одноденний герой» створена з двох п'єс, об'єднаних в одну. Її автором і виконавцем став сам Володимир Тука. За словами

актора, задум створити власний твір виник у нього давно, і саме ця ідея згодом «притягнула» до нього проєкт «Театр Ветеранів».

«Основна частина вистави – це розповідь херсонця про Херсон. І для мене було важливо розуміти, що вистава потрібна була як ковток свіжого повітря для глядача. Робити її прем'єру саме у Херсоні запропонував Сергій Павлюк, я погодився відразу. Для мене Херсон – магічне місто, моє місто у мене тут є різні спогади – хороші й не дуже. Іноді мені буває важко знаходитися у місті, тригерять якісь моменти. Але я все-таки вирішив, що буде доречно планувати прем'єру саме тут. Це було важливо для мене».

На радіо говорили про письменництво, як необхідну терапію, режисерство та взаємодію з цивільним населенням після повернення з фронту.

3.4.7 Яна Голуб'ятникова – художниця, членкиня Національної спілки художників України, також поділилась своєю історією у межах «АртАгенту» [19].

Це була ретроспективна виставка робіт Союзу художників, спочатку представлена у виставковій залі. Згодом експозицію перенесли до будівлі обласної державної адміністрації. Хоча виставка офіційно завершилася, через низку обставин митці не встигли забрати свої картини до початку повномасштабного вторгнення.

«Я не хотіла йти одна, я не знала, що мене там чекає: ми вже знали про події в Ірпені та Бучі. Я пропонувала знайомим, але вони відмовлялися. Вони казали: «Яно, люди гинуть, а ти за картинами». І це був раціональний аргумент, я з ним погоджувалася. У порівнянні з тим, що відбувалося тоді навколо, картині серед цього списку були нічим, – пригадує херсонська художниця Яна Голуб'ятникова. – Але я йшла туди для того, щоб для себе особисто зрозуміти чи зможу я маленький атом

протистояти системі. Це суто мій досвід та погляд. І я зрозуміла, що можу», – зазначила вона.

Окупаційна влада повернула близько 50 робіт. Художниця здогадується, що серед картин, які забрали із собою, в основному були інтер'єрні та невеликого формату. Для того, щоб повернути частину робіт знадобилося три з половиною місяці.

У подкасті обговорювали, яка саме власна картина надихнула художницю на сміливі кроки та чому у комендантів почали з'являтися майже щодня замальовки дівчат у стилі пін-ап.

3.4.8 Олександра Книга – засновниця благодійного фонду «Крила Фундейшн», дизайнерка [15].

Історія артстудії KNIGA почалася у 2015 році. Як пригадує сама Олександра Книга, ідея виникла під час чергового миття посуду та домашніх справ – їй захотілося створити колекцію дитячих футболок із фрагментами анімаційних фільмів. Задум створити артстудію вона відразу обговорила за кавою з подругою Інною Кібзун, яка взяла на себе виготовлення авторських прикрас і аксесуарів.

За кілька років дівчата пройшли чимало випробувань: від перших колекцій одягу, які не знайшли свого покупця, до участі у кількох показах, відкриття шоуруму в центрі Херсона та складних часів пандемії. Попри всі труднощі, незмінним залишалося одне – прагнення слідувати своїй меті, адже бренд KNIGA створений для жінок, які цінують своє коріння та традиції й завжди обирають природну красу.

У грудні 2024 року артстудія розпочала новий творчий етап: дівчата знову шили одяг і створювали авторські прикраси. Наскільки важко було прийняти таке рішення, чому воно стало необхідним, а також про історію викрадення одягу та тканин під час окупації – усе це Олександра Книга розповіла у розмові.

«Крила Фундейшн» – це некомерційна організація, створена у квітні 2023 року для підтримки українців, які постраждали внаслідок війни. Молода, активна та амбітна команда щодня стикається з новими викликами, крок за кроком наближаючи перемогу, долучаючись до розбудови майбутнього та формування інклюзивного суспільства.

Основні напрямки діяльності фонду:

1. Після підриву Каховської ГЕС російськими військами фонд проводить гуманітарну місію на лівому березі області, у м. Олешки.
2. Організують заходи та свята для дітей Херсонщини.
3. Надають підтримку родинам на правому, деокупованому березі Херсонської області.
4. Проводять безкоштовні творчі майстер-класи для дітей і дорослих у безпечному просторі в Херсоні (нині – у центрі вільної творчості «Спільні Крила»).
5. Запровадили інклюзивні онлайн-спортивні руханки, які об'єднують друзів з різних країн, а також новий інтелектуальний напрямок «Поетичний табурет», де юнаки вивчають прозу та поезію сучасних авторів і навчаються писати вірші (від організаторки «Поетичної шафи»).
6. Організували виїзд дітей із рідними на захід України – до «Дитячого Селища Яблуниця» Релігійної Місії «Карітас-Спес Україна» та інших проєктів.
7. Вперше відправили в закордонну подорож велику групу дітей на відпочинок у табір у Польщі, осередок «Карітас».

3.4.9 Олексій Пономарьов – композитор, старший викладач кафедри музичного мистецтва в Херсонському державному університеті, керівник музичної частини Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша, заслужений діяч мистецтв України [16].

«Трагічні події спонукають до творчості. Я вважаю, що чим гірше ти себе відчуваєш фізично чи морально, тим більше тобі «хочеться сховатися» від цього. А «сховатися» творчі люди, звичайно, можуть тільки у творчості. Вони пишуть, придумують, вигадують, тому що це наші VR-окуляри, наша реальність: паралельна, перпендикулярна чи взагалі інша. Ми там живемо і там нам краще. Там немає проблем, там все так, як ми собі запланували», – зазначив Олексій під час розмови.

У подкасті «АртАгент» обговорювали роботу у театрі, проведення музичних майстер-класів для херсонців різного віку та власні творчі експерименти.

3.4.10 Анастасія Щибря – мисткиня, викладачка та художниця, в тому числі – художниця Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша [7].

Любов до творчості та малювання в Анастасії Щибрі зародилася ще в дитинстві. За її спогадами, дідусь малював у зошиті «мультики» про моряка Папая і заохочував її вигадувати власні сюжети. Згодом навчання у художній школі остаточно визначило її професійний шлях на все життя. Під час окупації був лише один момент емоційної безвиході, коли художниця хотіла виїхати, але через складнощі узгодження з родиною цього не сталося.

Після визволення з'явилася внутрішня потреба відновити артзаняття з дітьми. Малий грант дозволив провести перші заняття у Миколаєві та зібрати кошти на матеріали для майбутніх творчих зустрічей у Херсоні. Саме так розпочалася співпраця Анастасії з фундацією «Крила Фундейшн», а згодом вона також почала працювати художницею у Херсонському драмтеатрі ім. М. Куліша.

У подкасті говорили про волонтерство як частину мистецького шляху, першу повноцінну виставу у ролі художниці по костюмах та

прагнення поширювати українську культуру власним унікальним способом.

3.4.11 Розмова з журналістом Іваном Антипенком. Йшлося про роботу медійників, експерименти з новими форматами подачі матеріалу та його особисту мету – говорити про життя Півдня України [11].

Іван каже: «Я розповідаю, що не вся Україна живе Херсоном. І люди, які тут постійно потерпають від атак, мабуть, відчувають брак уваги. Є коментарі до цього: «Всі забули про Херсон». Це неправда. Я запитую: а ви особисто давно чули щось про ситуацію в Очакові? Багато ви читаєте інформації про поточну ситуацію у Нікополі? У Херсон постійно приїздять і українські, і іноземні медійники, готують матеріали. Звісно, з часом тема війни та життя у прифронтових регіонах висвітлюється трохи менше. Це така медійна об'єктивна реальність: ти не будеш постійно знімати один і той самий матеріал».

3.4.12 Дементій Білий – член комісії з перейменування при Херсонській міській військовій адміністрації, краєзнавець, політолог та один із авторів книги «Звільнена карта Херсона» [8].

Після деокупації Херсона до міської влади почали надходити численні звернення від мешканців із проханням замінити російські назви вулиць, адже люди не могли психологічно прийняти перебування у таких топонімах. У відповідь було відновлено роботу комісії з перейменування, а згодом ухвалено Закон про деколонізацію.

Процес перейменування вулиць у Херсонській громаді нині завершено, а результати роботи комісії представлені у довіднику «Звільнена карта Херсона».

У подкасті обговорюють, який відсоток топонімів було змінено, з якими труднощами стикнулася комісія та чи достатньо лише перейменування вулиць для відновлення культурного простору.

3.4.13 Наталя Шушляннікова – поетеса, філософіня, волонтерка, кандидатка історичних наук, стала останньою на цей момент учасницею подкасту [14].

«У мене є своя теорія, ви можете її приймати або ні. Але є люди, без яких важко. І колись хтось виїжджає, ми відчуваємо це. Хай це зараз від мене прозвучить як трансцендентна маячня, але щось для мене у цьому є. Це більше про ідею ноосфери Вернадського, на мій погляд, це більше до цього. Не обов'язково це пов'язано з вірою чи релігією, більше це про закони фізики, загальною синергією, ресурсністю. І хтось це усвідомлює, хтось не може збагнути свою користь, але вона є», – розповіла вона.

Це – далеко не весь перелік митців, які мали стати учасниками подкасту. Серед незаписаних:

- Сергій Павлюк – режисер 145 вистав, заслужений діяч мистецтв України, головний режисер театру Куліша;

- Артем Мельниченко – херсонський поет, військовослужбовець;

- Артем Петрик – старший науковий співробітник у Klaipėdos universitetas, письменник, автор книг «Сни про Херсон» та «Його звуть Падре»;

- Валерія Гуран – художниця, із останніх робіт – серії «Архітектура прифронтового міста» й «Етнічні мотиви», долучалась до проєкту від центру «Тотем» «Лемент Херсонщини»;

- Ірина та Роман Чухалові – вона вокалістка з Олешків, нині працює в Херсонському театрі Куліша, він військовий (теж музикант), їздить за ним по всій країні відколи він воює, була з ним на Харківщині, коли її звільняли;

- Артем Філенко – заслужений діяч мистецтв України, головний диригент Херсонського театру Куліша, мультиінструменталіст, в оркестру здебільшого грає на трубі, родом з Луганщини, переїхав з

дружиною та донькою в Херсон, коли там почались воєнні дії, виконував гімн на площі Свободи після деокупації міста;

- Олександра Кубанкіна – родом з Верхнього Рогачика, волонтерка, розмальовує прапори гербами районів Херсонщини, викладачка образотворчого мистецтва;

- Марія Чумак – композиторка з Херсона, пише та співає, зараз її пісні співають відомі виконавці, зокрема Melovin пісню «Обиратиму себе»;

- Михайло Олійник – поет, спортивний тренер, військовий;

- Олександр Андрющенко – фотограф

- художники Іра МАХ, Оксана Оснач та Ігор Баликов;

- Олена Афанасьєва – кураторка, культурна менеджерка та керівниця Центру культурного розвитку «Тотем»;

- Ірина Мещеряк – медсестра-анестезистка Херсонської дитячої обласної клінічної лікарні, пише вірші, пісні та картини.

З певних технічних причин подкаст призупинено. Чи буде його продовження – наразі важко спрогнозувати. Проте, крім нього на Херсонщині періодично започатковують різного виду мистецькі проекти текстового чи відеоформату. Крім того, відеосюжети та текстові новини на постійній основі створюють локальні медіа «Суспільне. Херсон», «Вгору», «МОСТ», «Херсон плюс», «Український Південь», «Новий день», «Місто сонця» тощо. А також медіа з інших міст та країн, які відвідують Херсон та деокуповану частину області.

Особливої уваги заслуговує документальний фільм американської журналістки та письменниці Заріни Забріскі «Kherson: Human Safari». Це документальний фільм, знятий під час російської агресивної війни. Він фіксує життя цивільних, на яких полюють дрони, яких війна позбавила домівок, але які об'єднані опором. Водночас у стрічці показано, що попри всі труднощі Херсон живе.

Сама Заріна була неодноразовою учасницею «Поетичної шафи», на сцені якої читала авторські вірші англійською, написані про дронів атаки та артобстріли в Херсоні [35]. У поточному році також була учасницею Міжнародного театрального фестивалю «Мельпомена Таврії».

3.4. Значення проєкту для сучасного культурного процесу в Україні

Зараз захід продовжує свою діяльність у Херсоні попри всі виклики воєнного часу. Його кістяк не розпався, навпаки, став міцнішим. Дехто із завсідників боронить країну на фронті, підтримуючи зв'язок із «Поетичною шафою» навіть із передової – надсилають відео, анонсують новостворені музичні альбоми. Інші були змушені виїхати, але за можливості долучаються до зустрічей онлайн та/або передають свої твори для публікацій. Ті ж, хто залишився у місті, продовжують відвідувати щомісячні заходи, а влітку – фестивалі, які відбуваються в укриттях.

За інформацією Херсонської міської військової адміністрації, у межах міської територіальної громади зараз проживає близько 77 тисяч осіб, з них 65 тисяч – безпосередньо в Херсоні. Для порівняння: до початку повномасштабного вторгнення чисельність населення перевищувала 300 тисяч. Попри таке різке скорочення, культурне життя не зупиняється – воно шукає нові форми, адаптується до умов війни і продовжує об'єднувати людей.

У межах заходу за три роки після деокупації міста долучилося близько 20 нових виконавців і поетів. Серед них – молоді автори, які тільки починають свій шлях у творчості, а також досвідчені митці, що продовжують творити навіть у складні часи. Люди шукають творчі осередки, які стають не лише майданчиками для самовираження, а й місцями прихистку, спілкування та взаємної підтримки.

Окремо варто відзначити митців, родом із тимчасово окупованого лівого берега області. Багато з них нині є внутрішньо переміщеними особами, які нині знайшли прихисток у Херсоні. Для них участь у заході є можливістю повернутися до творчого життя, відрефлексувати пережите та провести час у дружньому колі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що «Поетична шафа» є унікальним культурно-мистецьким явищем сучасної України, яке демонструє нові підходи до синтезу літератури, музики та інших видів творчості. Проєкт виник як ініціатива локальної спільноти у Херсоні й поступово перетворився на потужну платформу для об'єднання митців різного віку, статі та напрямків діяльності.

За підсумками дослідження:

1. Проаналізовано історію створення та еволюцію проєкту, що засвідчує його сталий розвиток і здатність адаптуватися до суспільних змін. З камерних літературно-музичних зустрічей «Поетична шафа» переросла у фестивальний формат «Шафа!Фест», що залучив ще більший спектр митців.

2. Виявлено особливості взаємодії літературних і музичних напрямків у межах проєкту. Поєднання поезії, авторської пісні, року та класичної музики розширює горизонти. Симбіоз музики та живопису формує простір міжмистецької комунікації. Яскравими прикладами стали творчі дуелі, колаборації між поетами й музикантами, акції «Малой музику» тощо.

3. Виокремлено значення «Поетичної шафи» для сучасної культурної ситуації. У період воєнних викликів проєкт виконує не лише мистецьку, а й соціальну функцію – є місцем психологічної підтримки, самоідентифікації та консолідації людей. Захід допомагає зберігати культурний рух навіть у прифронтових умовах.

4. Досліджено вплив проєкту на молодіжну аудиторію. «Поетична шафа» стала середовищем формування нової генерації митців Херсонщини, надаючи можливість дебютів, публічних виступів і творчих експериментів.

5. Встановлено роль музики та поезії у створенні нових форм мистецьких проявів. Різні поєднання віршів, музики, візуального мистецтва та театральних елементів (у випадку організації перформансів) формує новий тип інтерактивної культури, де межа між автором і глядачем поступово зникає. Проєкт утверджує тенденцію до демократизації мистецтва та відкритості творчого процесу.

6. Доведено, що «Поетична шафа» сприяє розвитку локальної культури та популяризації сучасного мистецтва й українського слова. Випуск колективних поетичних збірок, створення музичних гуртів і мистецьких об'єднань свідчить про сталість та саморозвиток ініціативи. Проєкт є каталізатором появи нових культурних практик і форм взаємодії громади.

7. Окреслено перспективи подальшого розвитку. У післявоєнний період «Поетична шафа» має потенціал стати прикладом для вивчення процесів культурної самоорганізації та регіонального культурного спротиву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АЛЬОНА МОВЧАН. Сторінками біографії. Бібліотека Гончара. URL: <https://krai.lib.kherson.ua/movchan-alona.htm>
2. Анонс відеофлешмобу у Facebook. URL: <https://www.facebook.com/reel/942581859763740>
3. Анонс заходу Save Kherson у Києві. URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=3263282653914837&set=a.2021884668054648&locale=uk_UA
4. Анонс набору віршів до третього тому книги. URL: https://www.facebook.com/photo?fbid=122205039800314164&set=a.122123695250314164&locale=uk_UA
5. Анонс «Шафа!Фесту» в Миколаєві. Поетична шафа. URL: <https://www.instagram.com/p/DNVM8qLo2d9/>
6. АртАгент – проєкт на сайті Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event-cat/artagent>
7. АртАгент. Анастасія Щибря. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/anastasiya-shibrya>
8. АртАгент. Дементій Білий. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/dementiy-bilyi>
9. АртАгент. Віктор Ревенко. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/victor-revenko>
10. АртАгент. Володимир Тука. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/volodymyr-tyka>
11. АртАгент. Іван Антипенко. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/ivan-antypenko>
12. АртАгент. Костянтин Рейстровий. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/kostyantyn-rejstrovyyi>
13. АртАгент. Сергій «Лабух» Харчук. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/ser-labuh>

14. АртАгент. Наталя Шушляннікова. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/natalia-shushlyannikova>
15. АртАгент. Олександра Книга. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/oleksandra-kniga>
16. АртАгент. Олексій Пономарьов. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/oleksiy-ponomariov>
17. АртАгент. Христина «Щастя» Панасюк. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/schastya>
18. АртАгент. Юлія Франц. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/julia-franc>
19. АртАгент. Яна Голуб'ятникова. Радіо Х.ON. URL: <https://x-on.com.ua/archives/event/jana-golubyatnikova>
20. "Водій натиснув на педаль газу – і ми помчали геть з небезпечної ділянки дороги". Як херсонці до Миколаєва возили фестиваль. Вгору. URL: <https://vgoru.org/avtorska-kolonka/vodii-natisnuv-na-pedal-gazu-i-mi-pomcali-get-z-nebezpecnoyi-dilianki-dorogi-ia-k-xersonci-do-mikolajeva-vozili-festival>
21. Зі сцени декламували 13 поезій. У Херсоні показали перформанс на вірші Василя Стуса. Суспільне. Херсон. URL: <https://suspilne.media/kherson/937275-zi-sceni-deklamovali-13-poezij-u-hersoni-pokazali-performans-na-virsi-vasila-stusa/>
22. Мовчан А., ЛІТЕРАТУРНИЙ АЛЬМАНАХ ЯК ФОРМА АРТСПРОТИВУ. Матеріали І Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: теорія, методика, практика». 2025. С. 21-25.
23. Мовчан А. Окупація : роман-хроніка / Альона Мовчан. – Одеса : Олді+, 2023. – 200 с. ; іл.
24. На даху однієї з багатоповерхівок Херсона провели письменницько-музичний захід "Шафа!Фест". Суспільне. Херсон. URL:

<https://suspilne.media/kherson/155650-na-dahu-odniei-z-bagatopoverhivok-hersona-proveli-pismennicko-muzicnij-zahid-safafest/>

25. Перший вірш у серії публікацій з хештегом #Херсонщина_Артспротив. URL:

<https://www.instagram.com/p/DDb2jPwoy8B/>

26. "Поетична дуель". Правила. URL:

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=2741242769452164&set=gm.406955433799907&id=orvanity=403629670799150>

27. Поетична мапа України. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=IpWQfpQmr7I>

28. Поетична мапа Херсона. URL:

<https://www.facebook.com/Totem.Culture.Development.Centre/videos/305149643649061/>

29. "Поетична шафа". В Одесі відбулася зустріч херсонських поетів та музикантів. Суспільне. Херсон. URL:

<https://suspilne.media/kherson/350364-poeticna-safa-v-odesi-vidbulasa-zustric-hersonskih-poetiv-ta-muzikantiv/>

30. "Поетична шафа": митці про річницю після звільнення Херсона. Суспільне. Херсон. URL: <https://suspilne.media/kherson/650776-poeticna-safa-mitci-pro-ricnicu-pisla-zvlnenna-hersona/>

31. "Театр там, де ми". У Херсоні відбулось відкриття XXVII Міжнародного театрального фестивалю "Мельпомена Таврії". Суспільне. Херсон. URL: <https://suspilne.media/kherson/1113570-teatr-tam-de-mi-u-hersoni-vidbulos-vidkritta-xxvii-miznarodnogo-teatralnogo-festivalu-melpomena-tavrii/>

32. У Херсоні відбувся шостий фестиваль «Шафа!Фест». Новини Херсонщини. URL: <https://kherson-news.info/society/y-hersoni-vidbyvsia-shostii-festival-shafa-fest/>

33. У Херсоні розпочався письменницько-музичний фестиваль "Шафа!Фест". Суспільне. Херсон. URL: <https://suspilne.media/kherson/142503-u-hersoni-rozpocavsja-pismennicko-muzicnij-festival-safafest/>
34. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №333/2021 Про День молоді. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3332021-39557>
35. Херсон живе. Kyiv daily. URL: <https://kyivdaily.com.ua/alona-movchan/>
36. Херсонщина. Арт-спротив : літературний альманах / Укл. Юлія Майстренко, Альона Мовчан. – Одеса : Олді+, 2023. – 172 с.
37. Херсонщина. АртСпротив. II том : літературний альманах / Укл. Юлія Майстренко, Альона Мовчан. – Одеса : Олді+, 2024. – 180 с.
38. "Херсонщина. Арт-спротив": у Херсоні презентували збірку спогадів про окупацію, звільнення міста та життя переселенців. URL: <https://suspilne.media/kherson/460631-hersonsina-art-sprotiv-u-hersoni-prezentuvali-zbirku-spogadiv-pro-okupaciju-zvilnenna-mista-ta-zitta-pereselenciv/>
39. Херсонські музиканти та письменники презентували творчу програму для жителів Чорнобаївки. Суспільне. Херсон. URL: https://suspilne.media/amp/567887-hersonski-muzikanti-ta-pismenniki-prezentuvali-tvorcu-programu-dla-ziteliv-cornobaivki/?fbclid=IwAR0NaNFXFHgextm3kfmE8_guP4muyo84fsMmiB7h5PpyQ9wQJZQ-9af3xTQ_aem_AeY5BAjU6rGnzzSYuboNvlV7QBXmxVcP-VqP6hQqmsJOlXwlFF9v1z-KHarC-tWSFNg
40. Херсонський письменницько-музичний фестиваль «Шафа!Фест» відбудеться у Миколаєві. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4029097-hersonskij-pismennickomuzicnij-festival-safafest-vidbudetsa-u-mikolaevi.html>

41. “Шафа!Фест” запрошує херсонців на дах багатоповерхівки.
Херсонська міська рада. URL: <https://miskrada-ks.gov.ua/news/shafa-fest-zaproshuie-khersontsiv-na-dakh-bahatopoverkhivky/>